

บทความวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

Development of Naturally Dyed Leaf Pattern Fabric through Knowledge and
Innovation to Establish the Identity of Textiles in Kamphaeng Phet Province

ธฤชวรรณ ธรรมสอน¹

Thitsawan Thammasorn¹

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 24 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 8 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ 3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และ 4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการหมักผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อทำให้การถ่ายโอนสีและลดการละลายของใบไม้ลงพื้นผ้ามีความคมชัดและสีสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาย้อมผ้าจากผงสีลาแลงเพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และได้จัดทำเป็นสรุปลงบทความความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนเป้าหมายต่อไป

และผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิด

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ชำนาญการ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: bon-coffee@hotmail.com

ลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถึงอุปไอน้ำที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15 - 20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น

และผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มชนเป้าหมาย พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.82) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำสารช่วยติดมอร์แดนท์ (Mordant) (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic (ค่าเฉลี่ย = 4.78) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) (ค่าเฉลี่ย = 4.76) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำความสะอาดผ้าและกรรพิกสี (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิทยากรที่ให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.94) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.90) และรูปแบบและขั้นตอนของการจัดการอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.85)

และผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ป्लอกหมอน ชุดเดรส และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร เรียบร้อยแล้ว

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ, อัตลักษณ์ผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

This research article aims to develop the process of making naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province, to Innovate a steam dyeing machine for the production of naturally dyed leaf pattern fabric, to transfer knowledge of the process of creating naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province, and to develop and design a diverse and aesthetically pleasing product line of naturally dyed leaf-patterned fabric. The research methodology is a mixed-methods approach, incorporating qualitative and action research. The study population comprises 15 people from the traditional fabric weaving group specializing in natural dyeing, located in Chai Mongkol Village, Khlong Nam Lai Subdistrict, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. Data collection tools include surveys and interviews, and The collected data has been analyzed through content analysis.

The research findings reveal that the process of making naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province has yielded significant

outcomes. The researchers successfully developed the process of making leaf-patterned fabric using natural dyes, employing both the Basic method and the Blanket method. Additionally, they enhanced the process by developing mordant agents to improve color transfer and the clarity of leaf patterns onto the fabric. Furthermore, the development of fabric dyeing using laterite powder aimed to create a distinctive identity for textiles in Kamphaeng Phet province. The research culminated in a comprehensive knowledge summary of the leaf-patterned fabric-making process intended for dissemination to the target community.

The innovation in a steam dyeing machine for producing naturally dyed leaf patterned fabric demonstrated notable results. The researchers designed a steam dyeing machine that produces aesthetically pleasing patterns and is suitable for efficient fabric printing. The controlled temperature during the fabric dyeing ensures sharp and beautiful color transfer and patterns. The developed steam dyeing machine allows for the simultaneous steaming of 15 - 20 fabric pieces, contributing to cost reduction and increased fabric production.

The knowledge transfer of the leaf-patterned fabric-making process to the target community revealed positive results. The researchers successfully conveyed the knowledge to 15 people from the traditional fabric weaving group specializing in natural dyeing, located in Chai Mongkol Village, Khlong Nam Lai Subdistrict, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. The training participants' evaluation of knowledge, understanding, and satisfaction indicated the highest overall level (mean=4.75). Examining individual aspects, all criteria scored at the highest level. Specifically, participants demonstrated a high level of knowledge and understanding in preparing materials and equipment for leaf-patterned fabric making with natural dyes (mean = 4.82). They also exhibited an understanding of the application of mordant agents (mean = 4.80), knowledge of the steps and basic method of leaf-patterned fabric making (mean = 4.78), knowledge of the steps and blanket methods of leaf-patterned fabric making (mean = 4.76), and knowledge of the steps and methods for cleaning and color fixing of fabrics (mean = 4.75). Overall, the training participants expressed the highest level of satisfaction (mean = 4.80). Evaluating specific aspects, all criteria were rated at the highest level, with the highest mean in the knowledge transfer from instructors (mean = 4.94), followed by the suitability of the venue (mean = 4.90), and the format and process of training management, both scoring at the highest level (mean = 4.85)

Furthermore, as a result of developing and designing a diverse and aesthetically pleasing product line of naturally dyed leaf-patterned fabric, the researchers have successfully undertaken the development and design of various products. These products include fabric bags, notebooks, lamps, teddy bears, pillowcases, dresses, clothing for both men and women and shoulder shawls. The leaf-patterned fabric products have been introduced and distributed at the textile museum of Naresuan University, located in Phitsanulok Province. Additionally, the products have been officially registered as One Tambon One Product (OTOP) items for Kamphaeng Phet Province.

Keywords: Development, Naturally Dyed Leaf Pattern Fabric, The Identity of Textiles in Kamphaeng Phet Province

บทนำ

ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (Eco printing) ตั้งเดิมเป็นองค์ความรู้ตะวันตก เริ่มพัฒนาจากประเทศออสเตรเลียเป็นผลิตภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อม รักโลก ไม่ใช้สารเคมี เมื่อนำใบไม้หลากชนิดวางลงบนตัวเนื้อผ้าผ่านกระบวนการทางธรรมชาติ ก็จะได้ผลิตภัณฑ์ผ้าหลากชนิดไม่ซ้ำกัน เสมือนเป็นหนึ่งเดียวของผลิตภัณฑ์ ในกระบวนการผลิตในแต่ละครั้ง เนื่องจากธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามฤดูกาลและสภาวะแวดล้อม ส่งผลให้สีสันทึบใบไม้แต่ละใบทรงคุณค่าและสวยงามตามธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ เชื่อมโยงกับวิถีธรรมชาติ ง่ายต่อการบำรุงรักษา ประหยัดพลังงานและต้นทุนในการดูแล ผลิตภัณฑ์ผ้าสีธรรมชาติ จึงเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาความสมดุลของธรรมชาติและยังสร้างศิลปะแพชั่นที่ให้อรรถกถาและราคา ผลผลิตของผ้าพิมพ์สีธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี ใช้สารจากธรรมชาติที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขี้เถ้า เกลือ สารส้ม ใบไม้ เปลือกไม้ รากไม้ สีใบไม้ดอกไม้บนผืนผ้าสวยงามตามธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์ ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ เป็นงานศิลปะที่สวยงามทำจากสีของใบไม้และดอกไม้ที่ออกแบบลายต่าง ๆ บนผืนผ้าธรรมชาติ สามารถทำเพื่อใช้ส่วนตัว เป็นอาชีพหลักของคนรุ่นใหม่ หรืออาชีพเสริมหลังเกษียณอายุได้เป็นอย่างดี รูปทรงของใบไม้ ดอกไม้ถ่ายทอดความเป็นลวดลายและให้สีสันทึบสวยงาม กระบวนการผลิตผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ ใช้องค์ความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ผู้สนใจในการทำผ้าสีจากธรรมชาติต้องสนใจศึกษาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เบื้องต้นจะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับสารที่เป็นสื่อในการจับสีหรือที่เรียกกันว่า โมดิฟิเออร์ (Modern) และสารช่วยเปลี่ยนสีหรือ โมดิไฟเออร์ (Modofier) เพื่อช่วยในการทำสีใบไม้ติดทนนาน ตลอดจนความเป็นกรดและด่างที่มีผลต่อสีธรรมชาติที่พิมพ์ลงบนผืนผ้า ผ้าแต่ละชนิดจะรองรับสีจากธรรมชาติที่แตกต่างกัน แม้ว่าสีนั้นจะมาจากใบไม้ชนิดพันธุ์เดียวกันก็ตาม (กัลยาดา ชุ่มอินทจักร, 2564; ทิพาพร พิมพ์สุทธิ, 2563)

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้นำกลุ่ม นางแสงจันทร์ แปะปางใส เป็นคนแรกที่คิดค้นการย้อมสีผ้าจากสีธรรมชาติของจังหวัดกำแพงเพชร ผลงานผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมา ได้แก่ ผ้าสีลูกกลิ้งจากดินภูเขา ใบเสมอ ใบมะม่วง แก่นขนุน เปลือกประดู่ สะเดา เปลือกข่าซ่า หินลูกกลิ้งแม่สอด ครามสีน้ำเงิน ลูกเหม็ดบก และผ้าทอใยกล้วย ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากการขายต่อวัน ได้แก่ ผ้าย้อมสีธรรมชาติ (ผ้าทอ) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยผ้าหนึ่งผืนย้อมสีสามรอบ และในอนาคตจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในรูปแบบของการทอผ้าจากใยกล้วยน้ำว้า โดยจะทดลองใช้กล้วยชนิดอื่นเพื่อความเหมาะสมสำหรับการนำไปทอและย้อมสีเขียว โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และในปัจจุบันลูกสาว คือ นางสาวอุทุมพร แปะปางใส มีความสนใจในผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้มีศึกษาและทดลองปฏิบัติตามกระบวนการผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยตนเอง แต่ยังไม่สามารถผลิตผ้าออกมาได้เนื่องจากสีของใบไม้ที่ได้ออกไม่สวยงาม จึงมีความต้องการจะพัฒนาองค์ความรู้ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มสมาชิก และเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอลองลาน ซึ่งจากพื้นฐานเดิมของกลุ่มผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ มีความรู้ความชำนาญในการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ สามารถนำความรู้มาบูรณาการในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงถึงลักษณะของภูมิศาสตร์ของอำเภอลองลาน มีพืชพันธุ์ใบไม้ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำผ้าพิมพ์ใบไม้สีธรรมชาติ เช่น ต้นสัก ต้นยูคาลิปตัส ต้นคูณ ต้นเพกา ฯลฯ จึงทำให้เกิดเป็นโครงการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร (อุทุมพร แปะปางใส, การสัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย **การพัฒนาแกนน้ำ** คือ การพัฒนาองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาเพื่อให้ได้สีสีลาแลงบนพื้นผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และการออกแบบและสร้างนวัตกรรมถักออบน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต และการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงสู่ชุมชนเป้าหมาย และ**การพัฒนาปลายน้ำ** คือ การส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและส่งเสริมการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป ซึ่งผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มได้รับองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และมีการออกแบบและสร้างนวัตกรรมถักออบน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต และส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถักออบน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้และนวัตกรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอัตลักษณ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

กรอบการวิจัย

ตัวแปรต้น

1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถักออบน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม

ตัวแปรตาม

1. องค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงผ่านกระบวนการผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
2. นวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต
3. ชุมชนเป้าหมายได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
4. ผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติได้รับการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและสวยงามเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาระบบการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อให้การถ่ายโอนสีและลดลายของใบไม้ลงผืนผ้ามีความคมชัดและสีสวยงาม และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีลาแลงเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ และการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมเพื่อส่งผลให้เกิดลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามของผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ และสามารถอบผ้าได้ครั้งละหลายๆผืน เพื่อลดต้นทุน ระยะเวลา และเพิ่มจำนวนการผลิตให้เพียงพอต่อการจำหน่าย

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สู่ชุมชนเป้าหมาย

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงเพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สู่ชุมชนเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์

ลายไปไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีแลงผ่านกระบวนการผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สี
สีแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายไปไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม และนำมาข้อมูล
ที่ได้มาตรวจทานความถูกต้อง ความสอดคล้องของคำถาม คำตอบ และความสมบูรณ์ และบันทึกข้อมูลลง
เครื่องคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกชุดและนำมาลงรหัส
ประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลาย และสวยงาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ โดยการนำผ้าไปออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์
ที่มีความหลากหลาย จากการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติให้เกิดความโดดเด่นของลายผ้าที่คมชัด สีสวยงาม
ผสมกับความโดดเด่นในเรื่องของสีสีแลงที่สร้างความแตกต่างจากผ้าพิมพ์ลายไปไม้ของจังหวัดอื่น ๆ และ
นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ผ่านการออกแบบจากช่างที่มีฝีมือ เช่น เสื้อสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ
กระเป๋ผ้า ผ้าคลุมไหล่ โคมไฟ สมุดโน้ต ผ้าปูโต๊ะ ชุดผ้าเช็ดหน้าโต๊ะอาหาร หมวก ตุ๊กตาหมี ฯลฯ ทุกผลิตภัณฑ์
ผ่านกระบวนการออกแบบที่ทันสมัย เพื่อสามารถวางจำหน่ายให้ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน
และเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของ
ผ้าจังหวัดกำแพงเพชรสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนางานองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์
ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ
บ้านชัยมงคล พบว่า กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้ย้อมสีธรรมชาติ Eco print เพียงเล็กน้อย
โดยเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ และทดลองทำ แต่ยังไม่สามารถทำได้ที่ยังไม่สวยงาม สีของไปไม้ยังไม่ชัด ทางกลุ่มทอผ้า
พื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล จึงมีความต้องการได้รับองค์ความรู้กระบวนการผลิตผ้าพิมพ์ลายไปไม้
สีธรรมชาติ และพัฒนาผ้าให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร และมีความต้องการได้รับการส่งเสริม
การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนของอำเภอคลองลาน

และจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้า
จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยไปไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี
Basic และแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อทำให้การถ่าย
โอนสีและลวดลายของไปไม้ลงผืนผ้ามีความคมชัดและสีสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีแลง
เพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และได้จัดทำเป็นสรุปองค์ความรู้กระบวนการทำผ้า
พิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชน
เป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปเป็นองค์ความรู้และขั้นตอนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ ดังนี้

กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

1. ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์

- 1) ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม
- 2) สารส้มใส่และเบคกิ้งโซดา
- 3) พลาสติกสำหรับแลปหุ้มผ้า
- 4) ผ้ายัดไฮเกรด สำหรับวิธีการหมัสี
- 5) เชือก/ผ้าสำหรับมัด
- 6) กะละมังหรือถังน้ำ
- 7) อุปกรณ์สำหรับนั่งผ้า
- 8) ใบไม้/ดอกไม้/ใบหญ้า

2. ขั้นตอนการเตรียมสารช่วยติดน้ำมอร์แดนต์ (Mordant)

การเตรียมสารช่วยติดน้ำ Mordant ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อใช้สำหรับการทำผ้า 10 ผืน ประกอบด้วย

- 1) น้ำเปล่า 10 ลิตร
- 2) เบคกิ้งโซดา จำนวน 300 กรัม
- 3) สารส้ม จำนวน 700 กรัม

วิธีการผสมน้ำ Mordant

- 1) เตรียมน้ำใส่ภาชนะที่สามารถตั้งไฟได้
- 2) เทเบคกิ้งโซดาใส่น้ำทั้งหมด และเทสารส้มครึ่งละน้อย ๆ เพราะจะเกิดฟองล้นได้ ผสมให้เข้ากัน
- 3) ตั้งไฟนานประมาณ 15-20 นาที ตั้งไฟกลาง พอให้เดือด แล้วปิดไฟ

3. ขั้นตอนการเตรียมผ้า

การเตรียมผ้าในการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ทุกครั้งก่อนนำผ้ามาพิมพ์ลายใบไม้ให้นำผ้าที่ซื้อมาไปทำความสะอาดไขมันและคราบฝุ่นผ้าออก โดยการนำผ้าไปซักกับน้ำยาซักผ้าหรือผงซักฟอก ซักได้ตามปกติ และนำไปผึ่งให้แห้ง จากนั้นจึงนำไปแช่น้ำสูตรแช่ผ้าหรือน้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชั่วโมง

ภาพ 1 การแช่ผ้าในน้ำมอร์แดนต์ (Mordant)
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

4. ขั้นตอนการเตรียมใบไม้

การเตรียมใบไม้ ให้ตัดใบไม้ที่จะนำมาทำลายผ้าพิมพ์ลายใบไม้ นำมาแช่น้ำสัณนิม 10 - 15 นาที เพื่อกระตุ้นเมล็ดสีในใบไม้ และนำใบไม้ที่แช่น้ำสัณนิมมาผึ่งให้แห้งก่อนนำไปวางบนผืนผ้า โดยการนำใบไม้ต่าง ๆ ที่ให้สี

และลวดลายที่สวยงาม การจัดวางและออกแบบลายผ้าเพื่อสร้างความโดดเด่น กระบวนการ Eco print เป็นการพิมพ์ผ้าด้วยใบไม้ ดอกไม้จากธรรมชาติ ถ้าย้อมสีและโครงสร้างจากใบไม้สู่ผ้าที่ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติ โดยใบไม้ที่ให้สีมีดังนี้

- ☐ ใบสัก ให้สีชมพู สีแดง เหลือง ส้ม
- ☐ ใบยูคาลิปตัส ให้สีเหลือง โทนเขียว เขียวแก่
- ☐ ใบสบู่เลือด ให้สีเขียว เหลือง
- ☐ ใบซิลเวอร์โอ๊ค ให้สีเขียว เหลือง
- ☐ ใบเสียดแก่น ให้โทนสีเหลือง สีเขียวอ่อน
- ☐ ใบแคนา ให้สีเขียว เขียวอ่อน
- ☐ ใบสาบเสือ ให้สีเขียว
- ☐ ใบเพกา ให้สีเหลือง ส้ม น้ำตาล
- ☐ ใบตะขบ ให้สีเหลือง ส้ม
- ☐ ใบมะม่วง ให้สี เขียว
- ☐ ดอกดาวกระจาย ดอกดาวเรือง ให้โทนสีส้ม
- ☐ ดอกพวงชมพู โทนสีส้ม สีนํ้าตาล

และใบสัก ควรตัดก่อนนำมาวางผ้าทิ้งไว้ 1 - 2 วัน ส่วนใบไม้อื่น ๆ สามารถตัดได้ในวันที่ทำผ้า ส่วนที่เป็นดอกไม้ ไม่ต้องนำมาแช่น้ำสัณนิม วางลงผืนผ้าได้เลย

5. ขั้นตอนการทำน้ำย้อมผ้าจากผงศิลาแลง

การทำน้ำย้อมผ้าจากผงศิลาแลง เมื่อนำมาย้อมผ้าแล้วจะได้สีน้ำตาล โดยมีกระบวนการ ดังนี้

- 1) น้ำเปล่า 4 ลิตร
- 2) ศิลาแลง 4 กิโลกรัม
- 3) เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ
- 4) ปูนแดง 2 ช้อนโต๊ะ

วิธีการ คือ นำผงศิลาแลงต้มกับน้ำเปล่า เคี่ยวจนได้สี ประมาณ 30 - 40 นาที ตัดผงศิลาแลงออกแล้ว ต้มต่อ ใส่เกลือ และปูนแดง เคี่ยวน้ำศิลาแลงต่อไปอีกประมาณ 10 - 20 นาที

ภาพ 2 การทำน้ำย้อมผ้าจากผงศิลาแลง
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

6. ขั้นตอนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ มีกระบวนการแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) แบบ Basic เป็นการพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธี basic เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและให้สีทั้งสองด้าน เช่น ใบสัก ใบคูณ ใบมะม่วง

ใบเพกา ฯลฯ 2) แบบ Blanket เป็นการทำให้ผ้าพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธีการห่มผ้า Blanket เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและใบไม้ที่ไม่ให้สีแต่มีลักษณะฟอร์มใบที่สวยงามที่หลากหลาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ แบบ Basic

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธี basic เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัว และให้สีทั้งสองด้าน

1. นำผ้าที่แช่น้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชม. แล้วนำมาบิดให้หมาดที่สุดเท่าที่จะหมาดได้
2. นำผ้ามาวางบนโต๊ะ และนำใบไม้ที่เตรียมไว้วางเรียงบนผ้าตามความต้องการ
3. นำถุงพลาสติกมาวางทับบนใบไม้ นำไม้ไผ่หรือสายยางม้วนผ้า ใช้เทคนิคการดัดม้วนเข้าหาตัว พยายามกดให้แน่น เพื่อลายใบไม้จะได้ชัดและให้สีที่สวยงาม
4. นำพลาสติกมาหุ้มผ้า ปิดหัวท้ายไม่ให้อากาศหรือน้ำเข้าไปได้
5. นำเชือกมาพันให้ทั่วเพราะเวลาอบพลาสติกจะพองตัว เพื่อกันไม่ให้พลาสติกแตกได้
6. นำไปนึ่งอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ด้วยไฟปานกลาง โดยวัดอุณหภูมิ น้ำ อย่างน้อย 90 องศา และเมื่อครบเวลาให้นำออกจากที่นึ่ง นำมาพักให้หายร้อนและค่อยนำมาแกะเพื่อดูลวดลาย
7. นำผ้าที่แกะแล้วนำไปผึ่งลมไม่ต้องให้โดนแดด อย่างน้อย 2 วัน

ภาพ 3 การแกะผ้าเพื่อนำใบไม้จากหลักจากอบได้เวลาที่กำหนด
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

วิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ ด้วยวิธีการห่มผ้า (Blanket)

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ ด้วยวิธีการห่มผ้า (Blanket) เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและใบไม้ที่ไม่ให้สีแต่มีลักษณะฟอร์มใบที่สวยงามที่หลากหลาย

1. นำผ้าที่แช่น้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชม. แล้วนำมาบิดให้หมาดที่สุดเท่าที่จะหมาดได้
2. นำผ้ามาวางบนโต๊ะ และนำใบไม้ที่เตรียมไว้วางเรียงบนผ้าตามความต้องการ
3. นำผ้าที่ผ้าห่ม (ผ้ายัดไฮเกรด) จุ่มในน้ำย้อมที่เตรียมไว้ เช่น น้ำใบสัก น้ำครั่ง น้ำฝาง เป็นต้น และบิดผ้าให้หมาด
4. นำผ้าห่มที่จุ่มในน้ำย้อมสีมาวางทับบนใบไม้ที่วาง
5. นำถุงพลาสติกมาวางทับบนผ้าห่ม และนำไม้ไผ่หรือสายยางม้วนผ้า ใช้เทคนิคการดัดม้วนเข้าหาตัว พยายามกดให้แน่น เพื่อลายใบไม้จะได้ชัดและให้สีที่สวยงาม
6. นำพลาสติกมาหุ้มผ้า ปิดหัวท้ายไม่ให้อากาศหรือน้ำเข้าได้
7. นำเชือกมาพันให้ทั่วเพราะเวลาอบพลาสติกจะพองตัว เพื่อกันไม่ให้พลาสติกแตกได้

8. นำไปนึ่งอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ด้วยไฟปานกลาง โดยวัดอุณหภูมิ น้ำ อย่างน้อย 90 องศา และเมื่อครบเวลาให้น้ำออกจากที่นึ่ง นำมาพักให้หายร้อนและค่อยนำมาแกะเพื่อดูผลลุลาย

9. นำผ้าที่แกะแล้วนำไปผึ่งลมไม่ต้องให้โดนแดด อย่างน้อย 2 วัน

วิธีการซักผ้าและฟอกสีผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

1. หลังจากผึ่งลม 2 - 3 วัน เพื่อให้สีได้ติดทนนาน ให้นำไปซักด้วยน้ำเปล่า 3 - 4 รอบ เพื่อให้สีที่เกินออกหมด และนำไปแช่ในน้ำยาฟอกสี ผสมกับน้ำยาปรับผ้านุ่ม แช่ผ้าประมาณ 10 - 15 นาที แล้วนำผ้ามาซักล้างจนสะอาด

2. ผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทน สวยงามและลดต้นทุนของการผลิต พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เป็นถังขนาด 200 ลิตร วิธีการใช้งานถังอบไอน้ำ ใส่น้ำลงไปจนถึงประมาณ 20 ลิตร นำผ้าที่ผ่านกระบวนการม้วนด้วยพลาสติกและมัดเชือกวางลงบนตระแกรงเหล็ก ต้มน้ำให้เดือดที่อุณหภูมิประมาณ 90 องศา ใช้เวลาการอบผ้า 2 ชั่วโมง ในการออกแบบถังอบไอน้ำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อให้ได้รูปแบบที่สวยงาม และเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิดลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถังอบไอน้ำที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15 - 20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น

ภาพ 4 นวัตกรรมถังอบผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

3. ผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มชนเป้าหมาย พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.82) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำสารช่วยติดมอร์แดนต์ (Mordant) (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติแบบวิธี Basic (ค่าเฉลี่ย = 4.78) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) (ค่าเฉลี่ย = 4.76) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำความสะอาดผ้าและการฟอกสี (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิทยาการที่ให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.94) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.90) และรูปแบบและขั้นตอนของการจัดการอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.85)

ภาพ 5 การอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

4. ผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ปลอกหมอน ชุดเดรส และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร เรียบร้อยแล้ว

ภาพ 6 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

ภาพ 7 พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ 3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และ 4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการหมักผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติดมอร์ดนต์ (Mordant) เพื่อทำให้การถ่ายโอนสีและลวดลายของใบไม้ลงผืนผ้ามีความคมชัดและสีสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีลาแลงเพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิดลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถังอบไอน้ำที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15-20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น และผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า มีการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ปลอกหมอน และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ และตรงกับความต้องการของตลาดเพื่อจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้กับชุมชนอื่นหรือผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
3. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยวได้รู้จักผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ที่ย้อมสีจากผงสีลาแลงบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนากระบวนการผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อให้เกิดความคงทนของสีและการพัฒนานำเทคโนโลยีนาโนมาใช้กับผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานให้กับผ้าและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
2. ควรมีการวิจัยพัฒนาการนำผงสีลาแลงย้อมกับผ้าไหมหรือผ้าชนิดอื่น ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนและสร้างความเป็นเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

บรรณานุกรม

- กัลยาตา ชุ่มอินทจักร. (2564). ผ้าพิมพ์สีจากธรรมชาติ สร้างรายได้ และมูลค่าจากธรรมชาติ ศาสตร์และศิลป์. *มติชนบทเทคโนโลยีชาวบ้าน*, 33(741), 79-81.
- ทิพาพร พิมพ์สุทธิ. (2563). *ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ บ้านไร่ไม้งาม Eco Printing banraimaingam*. จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.